

bisse to Fabrikker, og hvor stor en Sum vi til 4 pCt. skulle have i Rente af denne Capital, og dernæst, hvor stor en Procent der skal til, for at holde disse Fabrikker i den samme Stand, hvori de nu befinde sig, og endelig, efter saaledes forlobs at have taget denne Indtægt for Statskassen, beregner man, til hvilken Priis man kan sælge Krudt og Klæde; saa kan det staae til Krigsministeriet selv at afgjøre, om det vil købe til den Priis, til hvilken Finantsministeriet vil sælge disse Varer, eller om det hellere vil søge det private Marked. Gaae vi den saaledes betegnede Vej, er jeg overbevist om, at ingen privat Fabrikant skal være hange for Statens Concurrence; thi jeg troer ikke, at Staten vil være istand til at levere disse Varer billigere end de Private kunne det, en Antagelse, som jeg troer støttes af mange Omstændigheder. Saalænge vi imidlertid gynge os i den Illusion, at vi faae en forsvarlig Rente af disse Fabrikker, saaledes som vi nu drive dem, og idet vi sætte lave Fabrikpriser, uden Hensyn til hvad Varerne i Virkeligheden koste os, kunne disse Fabrikker unægtelig i en utilbørlig Grad staae de private Fabrikker. Jeg troer, at det ærede Medlem for Frederiksborg Amt (Ablær), som ganske vist har fuldstændig Ret i sine Betragtninger over de Betingelser, som Krigsministeriet under Krigen stillede med Hensyn til Tilveiebringelse af fremmed Klæde, idet det jo er aabenbart, at det allermindst under en Krig kommer an paa, om der er nogen Afstyngning i Farven, men derimod paa, om Varerne ere gode — at det ærede Medlem, siger jeg, har misforstaaet den høitærede Minister, naar han gik ud fra, at denne skulde have sagt, at vi havde faaet en forsvarlig Rente af Usserød Fabrik. Jeg troer ikke, at den høitærede Minister har sagt dette; jeg skal imidlertid bede ham om, hvis jeg tager feil, da at oplyse mig derom. Derfom den høitærede Ministers Udtalelse skal forstaaes saaledes, at vi have faaet en god Rente af Anlægscapitalen — baade af Bygningerne, Torberne, Våndkraften, og ikke, som der staaer, blot af Maskinerne — saa er dette for mig en heelt ny Opdagelse, men den høitærede Minister sagde heller ikke dette, saavidt jeg opfattede ham. Han sagde derimod, at Usserød Fabrik

har givet den sædvanlige Rente, som Staten har af slige Eiendomme, og jeg tvivler ikke om, at dette forholder sig saaledes; thi Staten har som bekjendt Eiendomme, hvoraf den ingen Indtægt har, men kun har Udgifter dertil. Tænk Dem alle Bytænkningene, alle Bytænkningene o. s. v.; tænk Dem de Slotte og Bygninger, hvor Folk boe pr. Honneur osv. osv.; thi Staten har jo overmaade mange Bygninger, hvoraf den har overordentlig ringe eller slet ingen Indtægter, forsaavidt den ikke snarere har Udgifter derved. At Fabrikkerne nu i den Henseende gaae langt ud over det Sædvanlige, tvivler jeg aldeles ikke om, men derfra og til at give en forsvarlig Rente er jo et meget stort Spring. Den høitærede Minister meente, at det vilde volde megen Ulempe, naar han, inden Budgettet blev lagt fra Aar til andet, ikke bestemt kunde opgive Prisen for hver Alen Klæde; dette kan jeg ikke indsee, at det kan volde saamegen Ulempe at komme til en saadan Rundskab, ligesom jeg heller ikke kan forstaae, at det skal være en Følge af en forandret Bestyrelse af disse Fabrikker, thi Finantsministeriet kan jo meddele Krigsministeriet længe forud, til hvilken Priis det kan levere Klædet, og selv om der skulde vise sig en lille Afvigelse fra, hvad Finantsministeriet havde beregnet at kunne sælge det for, saa er det jo ikke Andet, end hvad der finder Steb ved Bevillingerne af Brød, Hø, Havre o. desl., der jo bevilges med calculatoriske Summer, som snart kunne gaae under, snart over, hvad der er anslaaet paa Budgettet. Komme vi først ind paa den Vej, tvivler jeg ikke om — jeg gjentager det —, at vi efterhaanden ville faae at see, at det er meget dyrt Klæde, som leveres til Hæren, og da vil efter al Rimelighed den Mening faae en bethdelig Vægt, at man skal lade Soldaten selv skaffe sig Klæde mod at faae et passende Bederlag.

Hvad angaaer den Betragtning, som er gjort gjældende af det ærede Medlem for Maribo Amts 1ste Valgfreds (H. Hage) med Hensyn til Forslaget under Nr 10, da er jeg heller ikke ganske enig med den ærede sidste Taler. Det ærede Medlem for Maribo hævdede, at man i flere Aar havde følt en meget stærk Trang til den omhandlede Kirkebygning;